

ЗОШТО ПОГОЛЕМИТЕ ФИНАНСИСКИ ИГРАЧИ ОД ЕВРОПА НЕ ДОАЃААТ СО СВОЈ БРЕНД ВО МАКЕДОНИЈА?

"Во јавноста често се зборува за тоа дека Македонија не е интересна за странските банки, и од вака поставениот однос се добива впечаток дека странските банкарци се виновни, а ние сме в ред, што не е така. Во секоја национална економија постојат две најзначајни институции, меѓу нив на прво место е берзата, која е основен крвоток и го дава пул-

ПРОФ. Д-Р ТИХОМИР ЈОВАНОВСКИ

нансиски институции како Европската банка за обнова и развој.

РАЗЛИКА

Клучниот момент при влезот на било која странска банка во Македонија се состои од начинот на организационата поставеност во работењето на банката, како и со нејзиниот имиџ, бренд и сл., што ќе значи нова политика во работењето на таа банка во националната економија. Ова во превод значи дека ако странска банка отвори претставништво во Македо-

■ Пишува:
Арсен КОЛЕВСКИ

ОЛИГАРХИЈАТА Е ИСКРЕНА ДЕКА ГО САКА СТРАНСКИОТ КАПИТАЛ, НО НЕИСКРЕНА КОН НИВНИТЕ БАНКИ

сирањето на економскиот амбиент. Тука може да се добие вистинската состојба за движењето на компаниите (позитивно или негативно), што се гледа преку продажната цена на акциите на тие фирми. Како втора институција се банките", вели реномираниот економски експерт професор Тихомир Јовановски.

Во однос на ова прашање професорот Јовановски апелира веќе еднаш да се разграничи со ставот дека влегувањето на странски банки во Македонија е една работа, додека влезот на странски капитал е нешто сосема друго. До сега во државата ја имаме

Стопанска банка-Скопје, која си го задржа името, но не и односот кон работата, клиентите и слично, така што сега е конститутивен и организационски дел од крупниот систем на Националната банка на Грција. Во сите други банки, нема ваков случај на влез

Во Македонија нема позитивен економски амбиент, а нашите политичари ова или го кријат или и на нив тоа не им е јасно. Прво и основно, во земјава остваруваме ниска стапка на стопански раст, а вакви држави не се ни оддалеку привлечни за инвестирање, а камоли за влез на големи банки.

на странска банка, туку има влез на странски капитал, кој е вложен од страна на компании, приватни странски банки како, на пример, случајот со Нова Љубљанска Банка, чиј капитал влезе во Тутунска банка или, пак, влезот (со капитал) на големи фи-

нија, тоа не може да се разликува од претставништвото на истата банка во друга европска држава, на пример, Италија, Австрија, Данска..., пред сè, поради реномето и тежината на брендот кој таа го носи. Затоа странските банки, пред да влезат во определена земја, детално ја анализираат можноста за профитабилно работење, зашто одржувањето на високите стандарди во банкарството е тешка и ниту малку евтина работа.

"Од друга страна, влезот на странски капитал преку домашните банки во Македонија е по профитерски начин, и тоа е факт. Зашто, кога

Потребно е да се разграничи дека влегувањето на странски банки во земјава е една работа, додека влезот на странски капитал е нешто сосема друго. Засега имаме влез на странски капитал, а неговиот влез преку домашните банки е по профитерски начин. Кога капиталот во определена мерка ќе го оствари очекуваниот профит, тој во најголем број случаи, какви што имавме досега, повторно се враќаше во странство, што во реалноста претставува осиромашување на националната економија.

МАКЕДОНСКА БАНКА СЕ ВРАЌА ВО "ЖИВОТ"?

Во јавноста се спекулира дека владејачката партија се инфилтрира и во Македонска банка. Зошто довчерашниот нејзин прв директор, Никола Кацарски, човек со добар линк и во власта и во опозицијата, стана втор генерален директор, а неговата фотелја ја наследил Сашо Манаковски, близок до владејачката структура и до влашкото лоби.

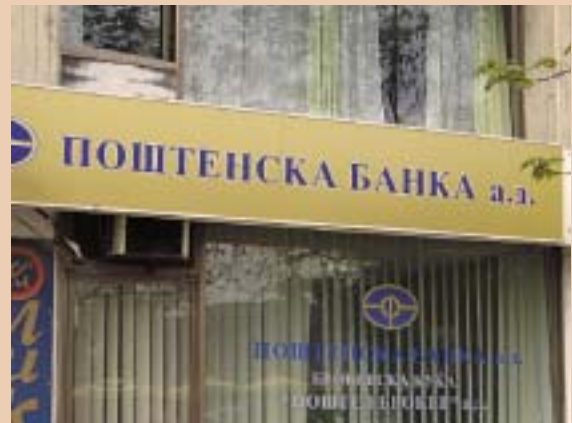
Народна банка на Македонија ја одобри директорската смена. Според гувернерот Петар Гошев, Народна банка не ја интересира кој со кого е поврзан, туку единствено дали ги задоволува критериумите од Законот за банки, што е основен критериум за НБМ.

Но, како што и се најавуваше, кадровските смени не запреа со Манаковски. Поранешниот шеф на Стопанска комора, Душан Петрески, и пензионираниот професор, Тихомир Јовановски, се новите адути на газда Нини, кој ги предложи за членови на Управниот одбор и им го довери раководењето со Македонска банка. Акционерите ваквите решенија ги изгласаа на Собранието на банката, одржано на крајот од минатиот месец.

Колку за потсетување, во времето на ВМРО-ДПМНЕ банката стана моќен финансиски центар преку кој партијата на нејзиниот тогашен лидер Љубчо Георгиевски ги тераше своите најголеми бизниси. Главни акционери станаа Ламбе Арнаудов и Војо Михајловски, па дури и неговиот возач Марјанчо Коневски. Токму затоа, пред 15 септември СДСМ ветуваше дека ќе го расчисти случајот "Македонска", но откако ја презема власта, наместо да го разврзе клопчето, партијата реши да ја стави под своја контрола банката на Нини, така што сега веќе никој не зборува за сомнителните трансакции и ризичните пласмани на некогаш една од најголемите банки во Македонија.

ХОЛАНДСКАТА БАНКА ИНГ Ќ СВРТЕ ГРБ НА ПОШТЕНСКА БАНКА

Македонија не била стратешка земја за холандскиот банкарски гигант ИНГ, па поради рестриктивната политика на овој бренд кон земјите кои немаат стратешко значење, оваа банка донесе одлука да не инвестира во Поштенска, за што од седиштето на ИНГ од Амстердам во пи-

смена форма и официјално ги известиле македонските власти. Со овој чекор е официјализирана одлуката на директорскиот борд на ИНГ да се повлече од земјава, да ги прекине преговорите и дефинитивно да се откаже од намерата за купување на Поштенска банка. Својата одлука Холанѓаните им ја соопштиле и на Владата и на Еуростандард банка, сопственик на 66 отсто од Поштенска. По ваквиот потег, како што дознаваме, настанала паника кај македонските власти, па претставници од НБМ, Владата и од Еуростандард банка веднаш заминале за Амстердам.

"Разговорите се наоѓаат во сензитивна фаза, разрешницата на разговорите треба да следува многу скоро. И досега не коментирам и сега нема да коментирам ништо", рече премиерот Владо Бучковски, одбивајќи да каже нешто повеќе за пропаѓањето на оваа, од Владата, најавувана како 100 отсто сигурна инвестиција. Инаку, во јавноста се спекулира дека потегот на банкарскиот бренд е изнуден во ситуација кога во Македонија владее моќна банкарска олигархија, која ги штити своите интереси. Влегувањето на ИНГ ќе им отвореше сериозна конкурентска битка и ќе ги разнишаше комотните позиции на банкарскиот пазар. Иако 7 месеци ИНГ беше во преговори, како што дознаваме, цело време се соочувала со системска блокада, дел од спрегата на бизнисот и на власта.

Еуростандард банка дури се закани и со тужба до Холанѓаните. Пред Лондонскиот суд тие ќе се повикаат на сите потпишани претдоговори, што имаат правно значење и даваат гаранција дека зделката е договорена.

И холандските банкарски од ИНГ реагираа така зашто имале многу реална оценка, базирана на т.н. капитал однос, што во превод значи колку капиталот ќе се оплодува во Македонија. Ако тој се оплодува помалку отколку во Бугарија или во СиЦГ, тие нема да инвестираат тука. Политичарите треба да сфатат дека мораат да создаваат услови и да го заокружат економскиот амбиент, а не само преку изјави да ни сервираат дека ќе биде подобро.

капиталот во определена мерка ќе го оствари очекуваниот профит, тој во најголем број случаи, какви што досега имавме, повторно се враќаше во странство, што во реалноста претставува осиромашување на националната економија", тврди Јовановски.

Тука единствено богатство може да биде обичниот кадар, кој е домашен и обучен да работи на профитабилна основа, каква што диктира странскиот капитал.

ЕКОНОМСКИ АМБИЕНТ

Покрај ова, како причина зошто странските банки директно не доаѓаат во Македонија е и фактот дека ние сме мала земја. Како втора карактеристика е фактот дека и покрај малиот пазар во земјава, ние имаме и многу мали банки. Поточно, за жал, во Македонија нема барем една или две изразито поголеми банки, кои би имале национален карактер, во смисла банки на Македонија, а другите би биле комунални или локални банки.

"Оваа констатација ќе ја илустрирам со примерот на Германија која, верувале или не, има само 3 големи банки. Другите банки, а има околу 30.000 банки, се помали регионални банки, кои никој не ги знае, а сите добро работат. Трета и ни малку важна причина лежи во отсуството на позитивен економски амбиент, кој дефинитивно го нема, а нашите политичари ова или го кријат или и на нив тоа не им е јасно. Ова го велам многу мериторно и тоа би го образложил со следниве факти. Прво и основно, ние во Македонија остваруваме навистина ниска стапка на стопански раст, а земји како нас не се ниту оддалеку привлечни за инвестирање, а камоли за влез на големи банки. Не знам зошто некој инсистира економскиот раст во земјава да биде 3 или 4 отсто, па тоа е чисто пропадната работа. Покрај ова, ние имаме рестриктивна монетарна политика, која не дозволува забрзување на движењето на паричните сред-

СТРАНСКИТЕ БАНКИ СИ ЗНААТ ЗОШТО НÈ ЗАОБИКОЛУВААТ

"Тоа најдобро го знаат оние кои досега не влегуваат во Македонија. Треба да бидеме објективни, бидејќи сме свесни дека земјава не е голем пазар. Исто така, не е многу далеку 2001 година кога имавме конфликти во државава и во регионот. Веројатно има и персонални опструкции, но за тоа јас не можам да зборувам. Тоа најверојатно го знаат самите тие - дали сакаат или не сакаат, така што тоа би било непотребна шпекулација. Многу, многу фактори се во прашање. Меѓутоа, има време. Постојано добиваме барања за средби и за информации за одделни банки. Тој интерес ние го чувствуваме секој ден. Сè уште немаме некоја покрупна реализација, но да се надеваме дека во наредниот период тоа ќе се случи", објаснува гувернерот на Народна банка на Македонија, Петар Гошев.

ства и голема контрола, па дури и диктат од Народна банка на Македонија, што пречи во пазарната економија. Бидејќи постои определена разумна граница до која НБМ може да дејствува. Другата причина е во одржувањето на стабилноста на курсот, кој кај нас се одржува стабилен по секоја цена, а тоа доведува девизиот курс на денарот да е нереален. Затоа можам да потврдам дека денарот е една од најстабилните валути, но и степенот на нереалноста од неговата вредност во однос на странските валути е многу висока. И тука се наоѓаме во мат позиција, бидејќи ваквото држење на курсот по права линија трае веќе петнаесеттина години. Поради тоа, во моментот веќе не сме способни да извршиме девалвација и јас сум голем противник на таква мерка, зашто во реалноста тоа ќе предизвика тешки социјални последици", вели Јовановски, додавајќи дека Македонија не е во состојба со ова ниво на сиромаштија да го издржи тој товар.

РАЗВОЈ

Доколку се постави прашањето каде е погрешено, причината е во времето кога

за релативно кус временски период се намали стапката на инфлација, на 3 до 4 отсто, а тука требаше да запре. Таа ниска инфлација требаше да биде импулс за натамошното движење на економијата. Наспроти ова, долгогодишното држење на ниска инфлација Македонија ја доведе до рецесија.

"Ваквото држење на курсот на денарот на една права линија значи смрт за националната економија. Затоа и ни се случува увозот да ни расте експресно, а извозот со брзина на полжав. Неопходна ни е нова макроекономска политика, каде сè ќе биде потчинето на динамизирање на стопанскиот раст. Нагласувам дека никако не смее да се дозволи да ни бидат 'икона' изразито ниската инфлација, фиксниот курс на денарот и рестриктивноста во макроекономската политика. Сè ова треба да биде строго забрането. Сè ова е нужно и поради фактот што ни е потребна стапка на стопански раст од 8 до 10 отсто. А, еве зошто. Потребен ни е раст од 3 отсто зашто тоа е стапката во Западна Европа, плус 1 отсто заради растењето на младата генерација и 3, 4 па и 5 отсто, за барем да можеме да им се приближиме

на земјите од ЕУ. Без ова, јазот ќе станува сè поголем. Тоа ќе го потврдам со фактот дека од 1993 година сè до 2003 година нашиот стопански пораст беше 1,6 отсто годишно, а секаде беше повеќе од 3,5 отсто. А сè ова ни оддалеку не е амбиент за влез на странски банки, ниту други поголеми финансиски корпорации. Ова го велам зошто досега не постои случај некоја земја да се развила само од странски кредити", објаснува Јовановски.

Основата е во домашната акумулација, односно профитот на фирмите. За жал, најголеми полначи на домашната каса до пред 10 години беа оние фирми кои сега се продадени, како Цементарницата Усје, Рафинеријата Окта и др. Втор проблем е што сега постои одлевање на капиталот од нив, но и од други фирми, зашто стопанствениците се незадоволни од несигурноста во работењето, како и од севкупниот економски амбиент.

"По мое мислење и холандските банкири, на пример, дале една многу реална оценка базирана на т.н. капитал однос, што во превод значи колку капиталот ќе се оплодува ако влезат во Македонија. Ако тој се оплодува помалку отколку во Бугарија или во СиЦГ, тие нема да дојдат за тука да работат. Затоа нашите политичари треба да сфатат дека тие мораат да ги создаваат условите за побрз развој и да го заокружат економскиот амбиент, а не само преку изјави да ни сервираат дека ќе биде подобро. На пример, тврдам дека доколку барем 2 години имаме стопански раст од најмалку 8 отсто, ако почнеме да го намалуваме бројот на невработените, како и стапката на сиромаштија, тогаш ќе се почувствува раздвиганост во економијата", констатира експертот Јовановски.

Според него, само тогаш инвеститорите сами ќе дојдат, без никој, а најмалку државните органи да ги "канат", зашто во тој случај ќе ги мотивира профитот, како и секаде во светот.